

Eindrapport schooljaar 2014 - 2015

Project 'Gedragswerk'

Resultaat door verbinden

14 september 2015

Stichting Gedragswerk

Project 'Gedragswerk'

Projectleider: Bart van Kessel

Wilhelmina Druckerweg 7

4105 EP Culemborg

info@Gedragswerk.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Werkwijze en uitgangspunten	4
3. De resultaten van 'Gedragswerk' in het schooljaar 2014 – 2015	6
3.1. Realisatie regionale activiteiten	6
3.1.1. Interventies	6
3.1.2. Ontwikkelpojecten op regionaal niveau	8
3.2. Realisatie landelijke activiteiten	10
3.2.1 Bijdragen gezamenlijke werkgenda passend onderwijs	10
3.2.2 Samenwerking met Ingrado	11
3.2.3 Project Gelukkig hebben we de leerkracht nog	11
3.3. Verspreiding van de methodiek 'Gedragswerk'	12
3.4. Samenvatting resultaten evaluatie 'Gedragswerk' wat werkt?	13

1. Inleiding

Deze rapportage beschrijft de werkwijze en de resultaten in het tiende schooljaar 2014 – 2015 van project 'Gedragswerk'¹. De Stichting Gedragswerk verantwoordt hierin (conform het gestelde in de artikelen 4 en 5 van de desbetreffende beschikking) de door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap toegekende subsidie (de dato 28 juli 2014, met verplichtingnummer 50500-846761).

'Gedragswerk' heeft tot doel het bevorderen van de regionale samenwerking rondom leerplichtige leerlingen die in het (speciaal) primair onderwijs, het (speciaal) voorgezet onderwijs, of het MBO, tussen wal en schip (dreigen te) vallen en niet het onderwijs krijgen dat zij nodig hebben. In het leeuwendeel van de gevallen gaat het om thuiszittende leerplichtige leerlingen of diegenen voor wie dit dreigt. Dit op een zodanige wijze dat op de korte termijn een concrete en krachtige impuls wordt gegeven aan de omvang en kwaliteit van de regionale samenwerking en aan de handelingsbekwaamheid van de betrokken regionale actoren (zowel op uitvoerend, als op organisatorisch en bestuurlijk niveau). Met als gewenst resultaat een vermindering van het aantal leerlingen dat niet het passende onderwijs krijgt waarop zij recht hebben.

Project 'Gedragswerk' wordt uitgevoerd door de stichting Gedragswerk, gevestigd te Culemborg. Onder leiding van Bart van Kessel (projectleider) werken 11 sparring partners en de projectsecretaris aan het realiseren van de projectambities. Projectleider en secretaris doen dit in samenspraak de Raad van Toezicht van de stichting Gedragswerk. Hierin hebben zitting mevrouw Anne-Miek Nelissen Hanssen (Vice-voorzitter Raad van Toezicht Stichting Maxima Medisch Centrum te Veldhoven, Lid Raad van Toezicht Stichting Dichterbij te Gennep, Lid Raad van Toezicht Stichting Signum Onderwijs.), de heer Dr. Huub Pijnenburg (lector werkzame factoren in de zorg voor jeugd aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen) en de heer Maarten Faas (voorzitter van het College van bestuur van Orthopedagogisch centrum De Ambelt).

Gedurende het schooljaar 2014 – 2015 werd periodiek overleg gevoerd over de voortgang, ervaringen en resultaten van project 'Gedragswerk' met het Ministerie van OCW.

Wat werd in het schooljaar 2014 – 2015 bereikt? Deze vraag wordt, voorafgegaan door een korte beschrijving van de werkwijze en uitgangspunten van 'Gedragswerk' in hoofdstuk 2, uitvoerig beantwoord in hoofdstuk 3. Inclusief een vergelijking van de feitelijke realisatie van activiteiten in het schooljaar 2014 – 2015 met de voorgenomen realisatie zoals beschreven in het plan van aanpak voor dit schooljaar. Hoofdstuk 4 bevat, tot slot, het financieel verslag, dat de tijdsinvestering en het budget toont.

¹ Project 'Gedragswerk' ging van start november 2005. De rapporten die de werkwijze en de resultaten van de opeenvolgende fasen beschrijven, kunnen worden geraadpleegd op www.Gedragswerk.nl.

2. Werkwijze en uitgangspunten

De kerntaak van project 'Gedragswerk' is het ontwikkelen en versterken van de regionale samenwerking rondom leerplichtige leerlingen die in het (speciaal) primair onderwijs, het (speciaal) voorgezet onderwijs, of het MBO, tussen wal en schip (dreigen te) vallen en niet het onderwijs krijgen waarop zij recht hebben.

De werkwijze en methodiek van 'Gedragswerk' zijn uitvoerig beschreven en gedocumenteerd². De belangrijkste kenmerken en uitgangspunten zijn de volgende:

1. Vertrekpunt vormen de leerlingen die niet het onderwijs ontvangen dat ze nodig hebben en waarbij sprake is van handelingsverlegenheid bij een of meer van de betrokken partijen. Deze handelingsverlegenheid kan zijn oorzaak vinden in drie vragen: 'wat is voor deze leerling een effectieve oplossing? (kennen)', 'hoe zorgen we er voor dat alle betrokkenen datgene wat nodig is ook daadwerkelijk kunnen doen? (kunnen)', 'hoe krijgen we voor elkaar dat diegenen die nodig zijn voor een effectieve oplossing samen willen werken aan de effectuering? (willen)'.
2. Deze leerlingen zijn met naam en toenaam bekend. Altijd is de eerste stap het in kaart brengen van de leerlingen die het betreft.
3. Project 'Gedragswerk' is *een bottom up aangestuurde stimulans* voor de regionale samenwerking: vertrekkend vanuit concrete vragen om ondersteuning vanuit de regio's, worden oplossingen aangereikt. Deze vragen kunnen afkomstig zijn van elke willekeurige regionale partij: leerkrachten, schoolleiders, intern begeleiders, ambulante begeleiders, coördinatoren van samenwerkingsverbanden, leerplichtambtenaren, wethouders of ouders. Kenmerkend is dat het telkens weer gaat om vastgelopen situaties waarin een of meerdere partijen niet (meer) in staat zijn om effectief te communiceren of samenwerken.
4. Enerzijds gaat het om oplossingen voor problemen die een adequate ondersteuning van specifieke leerlingen in de weg staan. Anderzijds gaat het er om de bij veldpartijen aanwezige knelpunten uit de wereld te helpen. De adviseurs of sparring partners van 'Gedragswerk' staan regionale partijen hierin *met raad en daad* bij.
5. Altijd wordt gebruik gemaakt van de (gebundelde) krachten van al actieve organisaties en bestaande ondersteuningstrajecten. 'Gedragswerk' wil *geen nieuwe loot* zijn aan de stam van projecten en voorzieningen, maar het gebruik bevorderen van al datgene wat er al is. Het project wil verbinden!
6. 'Gedragswerk' stimuleert *'het gesprek'* op lokaal en regionaal niveau en streeft zo 'verbinding' na van de lokale en regionale partijen. In deze gesprekken worden werkagenda's opgesteld met afspraken over te bewandelen weg en gewenste resultaten.
7. In werkagenda's wordt ook telkens weer aandacht besteed aan preventie: wat is er – op een systemisch niveau - voor nodig om herhaling van deze situatie met vergelijkbare leerlingen te voorkomen? De ambitie is om zo de lokale en regionale aanpak van de thuiszittersproblematiek te versterken.

Samengevat komt de werkwijze van 'Gedragswerk' er op neer dat sparring partners van 'Gedragswerk' 'de ontmoeting' stimuleren op lokaal en regionaal niveau en zo "verbinding" nastreven van regionale partijen. Dit door (a) gesprekken tot stand te brengen, (b) er voor te zorgen dat deze worden voortgezet zolang als nodig is en (c) concrete resultaten te boeken. 'Gedragswerk' zoekt binnen en met actieve netwerken oplossingen voor leerling(en) die thuis zitten of voor wie dat dreigt en daardoor geen passend onderwijs krijgen. In de participerende regio's wordt vastgesteld (1) wie de (potentiële) thuiszitters zijn, (2) hoe het komt dat deze kinderen buiten de boot vallen, (3) hoe deze specifieke gevallen kunnen worden opgelost, (4) wie de bij een oplossing benodigde partijen zijn, (5) welke systemische maatregelen nodig zijn om het

² Onder meer in de jaarlijkse rapportages voor het Ministerie van OCW, artikelen op de website van Gedragswerk (www.gedragswerk.nl), maar daarnaast ook in verschillende artikelen die werden gepubliceerd in diverse vakbladen.

aantal thuiszitters af te laten nemen, (6) en op welke manier de voorgestelde activiteiten worden uitgevoerd (al dan niet met ondersteuning vanuit 'Gedragswerk').

Aan de door de sparring partners geïnitieerde gesprekken nemen de meest uiteenlopende partijen deel. Uit de kerntaak van 'Gedragswerk' volgt dat het gaat om stakeholders in en om het (speciaal) basisonderwijs, het (speciaal) voortgezet onderwijs en het MBO. Het gaat om belanghebbenden zowel op bestuurlijk- en beleidsniveau, als op management- en uitvoerend niveau. Gesprekspartners zijn dan ook bestuurders van scholen, samenwerkingsverbanden en regionale expertise centra, (bovenschoolse) directeuren van onderwijsinstellingen, intern begeleiders en zorgcoördinatoren, leerkrachten, wethouders, gemeentelijke beleidsambtenaren, leerplichtambtenaren, RMC-coördinatoren, ambulante begeleiders, vertegenwoordigers van maatschappelijk werk, welzijn, zorg, justitie en veiligheid. Daarnaast nemen ook ouders en hun vertegenwoordigers vaak deel aan deze gesprekken.

In veel gevallen gaat het om gesprekken die onder grote druk worden uitgevoerd. Immers, 'Gedragswerk' komt vooral in beeld in situaties waarin lokale en regionale partijen er niet op eigen kracht samen uit komen. Het gaat om vastgelopen situaties. Vaak is dan ook sprake van conflictueuze situaties. Dit vraagt van de sparring partners van 'Gedragswerk' dat zij allereerst effectief met conflicten weten om te gaan en de partners "aan de gesprekstafel" zover weten te krijgen dat zij (weer) met elkaar gaan communiceren en samenwerken.

De uitvoering van de voorgestelde activiteiten, beschreven in werkagenda's, vindt IN en DOOR de deelnemende regio's plaats. Zij worden met raad en daad bijgestaan door de sparring partners van 'Gedragswerk'. Deze werken samen met de al genoemde regionale veldpartijen aan het ontwikkelen en realiseren van oplossingen voor de problemen die maken dat leerlingen thuis zitten en zo tussen wal en schip vallen. 'Gedragswerk' biedt daadwerkelijke en concrete ondersteuning. Dit echter zonder de verantwoordelijkheid van de regionale veldpartijen over te nemen en altijd tijdelijk.

De werkwijze van 'Gedragswerk' brengt met zich mee dat telkens weer zorgvuldig wordt bekeken welke lokale en regionale partijen een rol (dienen te) spelen om beweging te kunnen krijgen in vastgelopen situaties. Dit brengt met zich mee dat ook altijd wordt vastgesteld of al dan niet een rol is weggelegd voor 'Gedragswerk' ten aanzien van een specifieke hulpvraag. 'Gedragswerk' zal de hulpvraag overdragen wanneer duidelijk is dat (1) het meer aan een andere partij is om aan de slag te gaan en (2) deze partij aangeeft ook daadwerkelijk werk te kunnen en willen maken van de desbetreffende hulpvraag. Na overdracht trekt de sparring partner zich terug.

Dit is bijvoorbeeld vaker het geval op het moment dat ouders 'Gedragswerk' benaderen met de vraag hen te helpen in de rondom hun kind vastgelopen situatie. Het ligt dan meer voor de hand dat een onderwijsconsulent deze vraag oppakt. Met de toename van het aantal ouders dat 'Gedragswerk' benadert, is vaker een rol weggelegd voor de onderwijsconsulenten en wordt dan ook toenemend met hen samengewerkt rondom individuele casuïstiek.

De sparring partners fungeren in dit proces als adviseurs, initiatiefnemers, regisseurs, gespreksleiders, katalysatoren, mediators, partners in de uitvoering en buitenbeentjes die prikkelen en irriteren als dat nodig is om beweging te brengen in vastgelopen regionale situaties.

3. De resultaten van ‘Gedragswerk’ in het schooljaar 2014 - 2015

3.1. Realisatie regionale activiteiten

3.1.1. Interventies

- o De sparring partners voerden 198 interventies uit, in 123 regio's³. De in het plan van aanpak voor het schooljaar 2014 – 2015 opgenomen doelstelling was 120 regio's. Alle interventies worden gedetailleerder beschreven in bijlage 1.

Staat 1. Startmaand interventies (n=198)

Maand	Percentage	
	Per maand	Cumulatief
Aug. 2014	18,4%	18,4%
Sep. 2014	8,8%	27,2 %
Okt. 2014	6,6%	33,8%
Nov. 2014	11,0%	44,8%
Dec. 2014	2,2%	47,0%
Jan. 2015	12,1%	59,1%
Feb. 2015	5,5%	64,6%
Mrt. 2015	12,7%	77,3%
Apr. 2015	6,6%	83,9%
Mei 2015	5,5%	89,4%
Jun. 2015	8,4%	97,8%
Jul. 2015	2,2%	100%

- o Er kwamen elke maand nieuwe verzoeken binnen om met raad en daad bij te staan. Met de maanden augustus 2014 en januari en maart 2015 als koplopers. De maanden december 2014 en juli 2015 waren de rustigste maanden.
- o Deze interventies vonden plaats in alle provincies.

Staat 2. Provinciale spreiding interventies (n=198)

Gelderland	15,6%
Zuid Holland	12,7%
Friesland	12,7%
Utrecht	11,0%
Noord-Holland	11,0%
Noord Brabant	9,4%
Limburg	6,6%
Overijssel	5,5%
Drenthe	5,5%
Flevoland	4,4%
Zeeland	2,8%
Groningen	2,8%
Totaal	100,0%

- o Dit is inclusief de structurele deelname aan 14 actie- of thuiszitterstafels in Alkmaar, Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk, Den Haag, Eindhoven, Friesland Noord, Friesland Zuid Oost, Helmond, Maastricht, Nijmegen, Roermond, Samenwerkingsverband Ede – Wageningen,

³ Een regio is gedefinieerd als een samenstel van actoren in het veld dat zich richt op een specifiek geografisch gebied (variërend van dorp en stad, tot provincie).

Samenwerkingsverband Reformatorisch Onderwijs, Samenwerkingsverband Zuid Kennemerland, Tiel en Utrecht.

- De insteek van deze interventies is tweeërlei. Enerzijds is sprake van leerlingen die tussen wal en schip (dreigen te) vallen, leerplichtige leerlingen – met andere woorden – die ongewenst thuiszitten of voor wie dat dreigt. In al deze gevallen gaat het er eerst en vooral om voor deze kinderen weer passend onderwijs te realiseren. Pas als dat gelukt is, krijgen de op systeemniveau te nemen maatregelen aandacht. In het schooljaar 2014 – 2015 werd, net als in voorgaande jaren, passend onderwijs gerealiseerd voor thuiszittende leerlingen, of voor hen waarvoor dat dreigde. Voor zover bij de sparring partners bekend werd door de samenwerking van regionale veldpartijen en sparring partners voor circa 100 kinderen passend onderwijs gerealiseerd.
- Anderzijds wordt bij elke interventie aandacht besteed aan de relevante systemische vragen. Deze hebben betrekking op de oorzaken van problematiek en gewenste oplossingen, mede vanuit het oogpunt van preventie. Veelal vormen knelpunten rondom leerlingen de aanleiding voor deze systemische vragen, maar niet altijd. In het voorbije schooljaar waren de meest voorkomende vragen die op tafel kwamen de volgende:
 1. Hoe brengen wij de tussentijdse groei in onze regio tot stilstand?
 2. Hoe heeft het zo ver kunnen komen, zo fout kunnen gaan?
 3. Hoe komen wij tot een doelgroep specifieke aanpak?
 4. Hoe komen wij tot een goed zicht op de thuiszittende leerlingen (cijfers)?
 5. Hoe komt het dat niemand dit (veel) eerder heeft opgepakt?
 6. Hoe kunnen wij creatiever leren omgaan met de wet- en regelgeving om tot oplossingen te komen?
 7. Hoe kunnen wij de onderlinge afstemming versterken (in een multidisciplinaire omgeving)?
 8. Hoe kunnen wij onze aanpak van thuiszitters en voortijdig schoolverlaters versterken?
 9. Hoe richten wij een actie- of thuiszitterstafel in?
 10. Hoe te werk gaan wanneer een oplossing vraagt om regio-overstijgende inspanningen en samenwerking?
 11. Hoe versterken wij onze samenwerking (ook in relatie tot jeugdzorg en justitie)?
 12. Wat is de oplossing voor dit kind en hoe realiseren we deze?
 13. Wat is wiens rol?
 14. Wat wordt onze plaats en rol zodra passend onderwijs en de transities een feit zijn?
 15. Wie is er NU verantwoordelijk?
 16. Wie kan en wil de verantwoordelijkheid nemen voor deze leerling of deze situatie?
 17. Wil Gedragswerk bemiddelen in deze geëscaleerde situatie?
- Van de 198 interventies werden er 149 (75,2%) gedurende het schooljaar afgerond. Van afronding is sprake wanneer een oplossing is gevonden voor het probleem dat op tafel lag, of wanneer actoren aangeven op eigen kracht verder te kunnen en willen. In de overige gevallen is sprake van een langer durende betrokkenheid van 'Gedragswerk'. Dat dit in belangrijke mate het gevolg is van de aandacht voor systemische vragen, ligt voor de hand.
- Er is sprake van een actief netwerk van landelijke, regionale en lokale partijen. Het aantal structurele contacten komt uit op circa 1.780⁴ onderwijs-, zorg- en andere professionals. Daar komen nog bij de, zowel incidentele als structurele contacten die zijn gelegd via de social media LinkedIn en Twitter.
- In de loop van het schooljaar werd 327 maal telefonisch contact opgenomen met 'Gedragswerk'. Meestal (220 maal) ging het om onderwijs- en zorgprofessionals die contact zochten met een van de sparring partners. Daarnaast namen via dit spreekuur 58 leerplichtambtenaren en 49 ouders contact

⁴ Een belangrijk deel van deze contacten is opgenomen in het (e-mail) adressenbestand van Gedragswerk en ontvangt daarmee ook de periodieke mailing. Voor het overige gaat het om de persoonlijke contacten van de sparring partners.

op met concrete – op individuele leerlingen gerichte - hulpvragen. Deze werden opgepakt door sparring partners of doorverwezen naar andere instanties (zoals De Onderwijsconsulenten).

3.1.2. Ontwikkelprojecten op regionaal niveau

'Gedragswerk' voerde in meerdere regio's zogenaamde ontwikkelprojecten uit. In deze projecten wordt de methodiek 'Gedragswerk' ingezet om belangrijke vragen of problemen aan te pakken. De ervaringen opgedaan in deze projecten, worden na afronding telkens weer benut in de interventies van 'Gedragswerk' en daarnaast gedeeld met veldpartijen in bijvoorbeeld werkbijeenkomsten.

In het schooljaar 2014 – 2015 werden de volgende ontwikkelprojecten uitgevoerd met de ambitie de opbrengsten landelijk te verspreiden:

Werkagenda 'Thuiszitten in beeld in Noord-Kennemerland'

In het kader van de aanpak 'Voorkomen Voortijdig Schoolverlaten' is in de regio Noord- Kennemerland met ingang van het schooljaar 2013 - 2014 het alarmteam gestart. Dit team constateert dat de groep thuiszittende leerlingen in het VO niet voldoende in beeld is. De bestaande procedure levert geen complete lijst op. Het adequaat in beeld hebben van alle thuiszittende leerlingen begint bij een goede verzuimregistratie op de scholen en een sluitende samenwerking met leerplicht en jeugdzorgpartijen indien het verzuim voortduurt. Dit vereist een herijking van de bestaande afspraken en procedures en een analyse van de witte vlekken in de regionale aanpak met voorstellen tot verbetering.

Aan 'Gedragswerk' is gevraagd een sluitende aanpak te ontwikkelen om thuiszittende leerlingen tijdig en volledig in beeld te brengen. Deze sluitende aanpak begint bij een volledige en tijdige registratie van het aantal thuiszittende leerlingen op de scholen. Daar waar verzuim langer duurt is nauwe samenwerking met leerplicht en jeugdzorg vereist. Van de verzuimende leerlingen wordt de reden van thuiszitten vastgelegd alsmede de voorgestelde, of reeds in werking gestelde aanpak.

Aangesloten is op de aanpak zoals door Ingrado en 'Gedragswerk' is ontwikkeld in het kader van de gemeenschappelijke werkagenda. In het schooljaar 2014 – 2015 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Onderzoek is verricht naar:
 - o het huidige registratie- en meldgedrag van de scholen;
 - o Interventies van leerplicht;
 - o Samenwerking onderwijs – leerplicht rond thuiszittende leerlingen;
 - o Beschikbare onderwijs- zorgarrangementen voor deze doelgroep.
- De concept verzamellijst van thuiszittende leerlingen is gemaakt. Hierbij is onderscheid aangebracht tussen leerlingen die met thuiszitten bedreigd worden, thuiszittende leerlingen en nazorg ex-thuiszitters.
- Een begin is gemaakt met de ontwikkeling van een maatwerk aanpak thuiszittende leerlingen.

Dit project wordt in het schooljaar 2015 – 2016 voortgezet met de implementatie van de ontwikkelde maatwerk aanpak.

Thuiszittersprotocol SWVVO-Regio Utrecht West /RBL Utrecht Noordwest

Met de invoering van passend onderwijs en de decentralisatie van de jeugdzorg worden schoolbesturen en gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk voor de afstemming tussen onderwijsondersteuning en de zorg voor kinderen en jongeren. Het samenwerkingsverband VO regio Utrecht West en de gemeenten van de regio Utrecht Noordwest zetten zich in om alle leerplichtige en kwalificatie plichtige leerlingen passend onderwijs te bieden.

RBL Utrecht Noordwest en SWVVO-RUW kiezen voor een effectieve gezamenlijke aanpak om –langdurig-verzuim en thuiszitten terug te dringen. Een van de instrumenten in deze is het ontwikkelen van een regionaal protocol. De ontwikkeling van dit protocol start medio januari 2015 en wordt idealiter vastgesteld op het OOGO van 9 april.

Aan 'Gedragswerk' is gevraagd ondersteuning te bieden bij de ontwikkeling het regionale protocol. De inzet is gericht op het voeren van de gespreksleiding op een tweetal bijeenkomsten met betrokken medewerkers en het begeleiden van de verdere uitwerking en implementatie van het protocol.

Resultaat

- In een drietal bijeenkomsten met de experts uit de regio van onderwijs en leerplicht is de huidige werkwijze geanalyseerd en zijn ontwikkelpunten benoemd;
- De ontwikkelpunten zijn uitgewerkt in een protocol voorkomen thuiszitten;
- De vastgestelde werkwijze is door het samenwerkingsverband en leerplicht geïmplementeerd in eigen organisaties;
- Het realiseren van en PDCA cyclus maakt onderdeel uit van de aanpak.

Friesland Zuidoost / Friese Wouden

Begin januari 2014 is in Friese Wouden het project 'Voorkomen van thuiszitters door effectieve samenwerking van onderwijs en gemeenten' van start gegaan in het kader van Passend onderwijs en de transformatie van het sociaal domein. Er is een projectgroep geformeerd om uitvoering te geven aan dit programma. Aan deze projectgroep wordt deelgenomen door de directeur van het VO Samenwerkingsverband, de RMC coördinator en een gemeentelijke beleidsambtenaar onderwijs. Ondersteuning wordt geboden door Gedragswerk. Dit project richt zich in eerste instantie op het VO.

Geïnterviewd is hoeveel thuiszitters er feitelijk in de regio Friese Wouden zijn. Parallel zijn interviews gehouden met betrokken leerplichtambtenaren en zorgcoördinatoren uit het onderwijs om meer zicht te krijgen op knelpunten en oplossingsrichtingen rond de aanpak van thuiszitters. Een analyse is gemaakt van beschikbare protocollen waarin afspraken zijn vastgelegd over het terugdringen van verzuim.

Resultaatoverzicht schooljaar 2014 - 2015:

- Er is een gezamenlijke oriëntatie of focus uitgewerkt;
- Uitgevoerd is een analyse van thuiszitters met namen en rugnummers. Deze analyse resulteerde in de oplevering van inventarisatieformulieren, diverse rapportages en aanbevelingen;
- Uitgevoerd is ook een analyse van het vrijstellingen register. Ook hierover werd gerapporteerd en zijn aanbevelingen verstrekt;
- De resultaten van de gehouden interviews zijn geanalyseerd en voorzien van conclusies aan aanbevelingen;
- Tot slot is een analyse uitgevoerd van de verzuimprotocollen aan de hand van toets-vragen. Deze analyse leidde enerzijds tot aanbevelingen. Anderzijds zijn op basis hiervan intenties en afspraken vastgelegd in het ondersteuningsplan (bekrachtigd in het OOGO) en werkafspraken verzuimpreventie opgesteld.

Dit project wordt in het schooljaar 2015 – 2016 voortgezet.

3.2. Realisatie landelijke activiteiten

Ook in het schooljaar 2014 – 2015 was 'Gedragswerk' actief op landelijk niveau. De samenwerking is voortgezet met landelijke partijen zoals De Onderwijsconsulenten, de VNG, de Ministeries van OCW en VWS, LECSO, en Ingrado. Daarnaast werden op landelijk niveau meerdere trajecten ontwikkeld. In alle

gevallen ging het om trajecten die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de versterking van lokale en regionale zorgnetwerken. Drie trajecten kregen vooral veel aandacht in dit schooljaar.

3.2.1. Bijdragen gezamenlijke werkagenda passend onderwijs

'Gedragswerk' neemt deel aan de uitwerking van de 'gezamenlijke werkagenda passend onderwijs'. Meer in het bijzonder aan thema 3 van de gezamenlijke werkagenda verbinden passend onderwijs, preventie, jeugdhulp en participatie. In het schooljaar 2014 – 2015 zijn belangrijke bijdragen geleverd bij de uitwerking van:

A. Actiepunten n.a.v. de mini-symposia De thuiszittende leerling.

Op verzoek van het 'Werkagenda' overleg is 'Gedragswerk' gestart met het concretiseren van de actiepunten voor de vervolgbijeenkomst van 5 februari. Actiepunten:

1. 'Gedragswerk' en Ingrado schrijven gezamenlijk een factsheet over de (systeem) stappen die gezet moeten worden van de eerste verzuimmelding school bij DUO tot het terugleiden van de thuiszitter.
2. Ingrado start in Groningen een pilot waar het samenwerkingsverband en Leerplichtzaken bij betrokken zijn. Hierbij maakt Ingrado gebruik van de opgedane ervaringen rond een gezamenlijk registratiesysteem in Eindhoven.
3. In gesprek met de Onderwijsinspectie om te bekijken hoe en op welke terreinen beter communicatie mogelijk is over het toezicht op verzuim en thuiszittende leerlingen.
4. Zorgen voor een koffer voor het samenwerkingsverband waarin alle beschikbare ondersteuning beschikbaar wordt gesteld.
5. Zorgen voor duidelijkheid (informatieverstrekking) hoe om te gaan indien escalatie plaatsvindt. (afspraken over doorzettingsmacht)
6. Een andere werkwijze brengt een andere wijze van samenwerken met zich mee. Er dienen manieren gevonden te worden om een cultuurverandering in gang te zetten. Samenwerken loont, dus zoek elkaar op!
7. Het Steunpunt Passend Onderwijs VO zorgt voor bewustwording bij schooldirecteuren dat de school de regisseur is in de aanpak van schoolverzuim.
8. Het Steunpunt Passend Onderwijs VO zorgt voor een format voor dossiervorming.

B. Brochures en handreikingen passend onderwijs

1. Rapportage: Passend onderwijs zonder thuiszitters; aanbevelingen vanuit de voorlopers, met basis werkagenda 'Passend onderwijs zonder thuiszitters';
2. De 'Routekaart Passend onderwijs zonder thuiszitters' het analysemodel gericht op regieverantwoordelijkheid en deelname van partners;
3. Inventarisatie-formats relatief- en absoluut verzuim;
4. Toets-vragen voor bestaande (verzuim)protocollen;
5. Regionaal verzuimoverzicht: een model. Aanbevelingen en aanpak en preventie thuiszitten;
6. Herstel van het gewone –school- leven. Regievoering en doorzettingsmacht;
7. Werkafspraken verzuimpreventie ('protocol' verzuimaanpak inclusief begripsdefinities);
8. Processchema Verzuimmelding;
9. Brochure 'Niemand kan het alleen'.

C. Workshops te Lunteren voor het VO

Verzorgd werden twee workshops tijdens dit landelijke evenement.

D. Analyse van pilotregio Noord West Veluwe

Aanleiding was het overleg Werkagenda thuiszitters 5 juni 2015:

- Intentie om Noordwest Veluwe als pilot op te nemen in de programma-uitvoering van thema 3 van de gezamenlijke werkagenda verbinden passend onderwijs, preventie, jeugdhulp en participatie;
- Bespreken van het plan van aanpak gericht op (het gebrek aan) thuiszitters in Noordwest Veluwe op 20 mei 2015;
- Protocol Thuiszitters regio Noord-Veluwe de dato 21 april 2015.

3.2.2. Samenwerking met Ingrado

De in een eerder schooljaar ontwikkelde handreiking is intensief onder de aandacht gebracht van samenwerkingsverbanden passend onderwijs en gemeenten (leerplicht en RMC). Dit in verschillende werkbijeenkomsten, middels de nieuwsbrief van Gedragswerk, als onderdeel van de voor meerdere gemeenten verzorgde opleiding 'Passend onderwijs zonder thuiszitters' en in de operationele veldcontacten van de sparring partners.

De bijdrage van 'Gedragswerk' werd uitgevoerd zoals beschreven in het activiteitenplan.

3.2.3. Project *Gelukkig hebben we de leerkracht nog*

'*Gelukkig hebben we de leerkracht nog!*' is een gezamenlijk project van LECSO en 'Gedragswerk'. Dit project vertrekt vanuit de opvatting dat de leerkracht, naast de schoolleider, een cruciale rol speelt in het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs in het algemeen en het realiseren van de ambities van passend onderwijs in het bijzonder. Hoeveel specialisten er ook bij het onderwijs aan een kind betrokken zijn, in het primaire proces is de leraar altijd de eerste verantwoordelijke en heeft deze altijd de regie. Met dit aanbod willen we een concrete aanpak presenteren die leerkrachten in reguliere scholen hiertoe (nog beter) in staat stelt.

De kernvraag van dit project is: *Wat is er IN de klas nodig om leerlingen voor wie passend onderwijs niet vanzelf spreekt toch het bij hen passende onderwijs te bieden? Zodanig dat zij in de klas kunnen blijven.*

Antwoorden worden gezocht in de eigen, versterkte kracht van de leerkracht en in de specifieke vormgeving van het onderwijs. Dit brengt drie hele concrete vragen met zich mee: Wat vraagt onderwijs aan leerlingen voor wie passend onderwijs niet vanzelf spreekt van de eigen kracht (motivatie en competentie) van de leerkrachten? Welke vormgeving van het onderwijs sluit hierop het beste aan? Hoe realiseren we dat wat nodig is?

In het schooljaar 2014-2015 zijn de volgende activiteiten (op hoofdlijnen weergegeven) uitgevoerd:

- Het beschrijven van de werkwijze van het project voor leerkrachten, samenwerkingsverbanden en speciaal onderwijs (te vinden op de website van 'Gedragswerk');
- Het beschrijven en uitwerken van de werkwijze "speeddate" waarbij de leerkracht en de medewerker uit het speciaal onderwijs zelf hun gesprekspartner kiezen (te vinden op de website van 'Gedragswerk');
- Er zijn werkbijeenkomsten verzorgd voor consultants uit het speciaal onderwijs over de opzet van het project en de werkwijze (opfrissen en trainen van gespreksvaardigheden);
- Er is voorlichting gegeven aan samenwerkingsverbanden en scholen voor speciaal onderwijs over het project en de werkwijze;
- Met een aantal regio's zijn maatwerkafspraken gemaakt voor de uitvoering van het project in de eigen regio;
- In verschillende regio's is ondersteuning geboden en meegedacht bij het borgen van de werkwijze (structureel maken van de aanpak).

Wat opviel was dat de doelgroep (samenwerkingsverbanden, speciaal onderwijs, leerkrachten en docenten) in het algemeen enthousiast is over de ambities en opzet van dit project, maar het desondanks in meerdere regio's niet tot deelname is gekomen. Als belangrijkste redenen worden gegeven dat (1) men het nog niet met elkaar eens is over de binnen het samenwerkingsverband of binnen de scholen voorgestane aanpak van passend onderwijs en (2) dat de tijd voor deelname ontbreekt.

Dit project wordt voortgezet in het schooljaar 2015 – 2016.

3.3 Verspreiding van de methodiek 'Gedragswerk'

Werkbijeenkomsten

Tijdens congressen, symposia en studiedagen, georganiseerd door samenwerkingsverbanden passend onderwijs, scholen, LECSO, VNG, gemeenten, RMC's, jeugdzorginstellingen en beroeps- en brancheorganisaties (zoals NVS/NVL, Ingrado, PO-Raad, of LBBO), werden 53 werkbijeenkomsten uitgevoerd. In deze bijeenkomsten stonden telkens de methodiek 'Gedragswerk' centraal en de vraag wat het realiseren van passend onderwijs vraagt van de deelnemende professionals en hoe zij daadwerkelijk kunnen doen wat nodig is.

Website

De website werd volgens plan maandelijks redactioneel onderhouden. Nieuwe hulpmiddelen en informatie werden via de website onder de aandacht gebracht van de doelgroepen van 'Gedragswerk'.

Telefonisch spreekuur

Ook het telefonisch spreekuur werd gerealiseerd zoals voorgenomen (327 contacten). De idee om het spreekuur te beperken tot twee uur per dag, is onrealistisch gebleken. Vragenstellers bellen gedurende kantooruren. In het schooljaar 2014 – 2015 is om deze reden de bereikbaarheid van 'Gedragswerk' verbeterd.

Mailingen

In het schooljaar 2014 – 2015 werden mailingen (E-zines) verzorgd in september, oktober, november, december, januari en mei. Met deze zes mailingen gingen informatie en hulpmiddelen mee. De hulpmiddelen werden ook gepubliceerd op de website. In dit schooljaar werden toegevoegd:

Passend onderwijs zonder thuiszitters: handreiking gemeenschappelijke werkagenda

In deze handreiking is het model van de werkagenda van Gedragswerk gebruikt om zowel handelingsadviezen overzichtelijk gerangordend te presenteren, als om een hulpmiddel te bieden voor de gesprekken over de thuiszittersproblematiek, de aanpak daarvan en de uitwerking in een concreet actieplan.

Passend onderwijs zonder thuiszitters: handreiking kantelteams passend onderwijs

Hoe kunnen teams het werken aan passend onderwijs voor kinderen voor wie dat vanzelf spreekt, in de dagelijkse praktijk in en om de klas organiseren en regisseren?

Passend onderwijs zonder thuiszitters: opleiding voor leerplichtambtenaren

Met de komst van Passend onderwijs per 1 augustus 2014 en daarmee samenhangende wet- en regelgeving gericht op het sociale domein verandert er veel voor gemeenten in het algemeen en leerplichtambtenaren in het bijzonder. De nieuwe situatie die ontstaat vraagt om een heroriëntatie op de functie van de leerplichtambtenaar en om het daar waar nodig versterken van de eigen kracht: deels op van oudsher gevraagde competenties, deels ook op kennis, houding en gedrag die in het verleden niet of veel minder werden gevraagd. De opleiding 'Passend onderwijs zonder thuiszitters' is het antwoord van Gedragswerk op deze heroriëntatie.

Samen werken aan passend onderwijs

In oktober verscheen in het tijdschrift 'Bij de les' een interview met Bart van Kessel en Jos van der Horst van project Gedragswerk. Auteur Veronique Huijbregts ging met hen in gesprek over de ervaringen van Gedragswerk rondom thuiszitters. Een relaas over de menselijke dynamiek als spil van passend onderwijs.

Passend onderwijs vraagt om een scherp oog

Dankzij de gemotiveerde en deskundige inzet van vele onderwijsprofessionals realiseert het Nederlandse onderwijs al jaren voor het leeuwendeel van alle kinderen passend onderwijs. Maar er zijn ook kinderen voor wie passend onderwijs allesbehalve vanzelf spreekt. Een scherp oog voor risicovolle 'kantel'-situaties kan uitkomst bieden. Hoe werkt dat?

Uitgevoerd conform activiteitenplan.

3.4 Samenvatting resultaten evaluatie 'Gedragswerk' wat werkt?

Op verzoek van het Ministerie van OCW voerde onderzoeksbureau Oberon in de periode april tot en met juni 2015 een evaluatieonderzoek uit naar de effectiviteit van de methodiek 'Gedragswerk'. De onderzoeksvragen waren:

- a) Hoe waarden respondenten de inzet van 'Gedragswerk'?
- b) Welke gevolgen hebben interventies van 'Gedragswerk' voor de thuiszittersaanpak en de samenwerking in de regio?
- c) Wat zijn werkzame elementen in de methodiek en aanpak van 'Gedragswerk'?
- d) Wat zijn aandachts- en verbeterpunten in de methodiek en aanpak van 'Gedragswerk'?

In het kader van deze evaluatie zijn 18 respondenten uitgebreid telefonisch geïnterviewd en is aan 41 respondenten gevraagd een digitale enquête in te vullen. Er deden zowel ouders als professionals uit verschillende delen van het land aan deze evaluatie mee. De meeste van hen waren of zijn betrokken bij interventies in de periode 2013-2015.

Aan 'Gedragswerk' is gevraagd te assisteren bij de werving van respondenten. Daarnaast speelden sparring partners een rol bij het ontwikkelen van het onderzoeksinstrumentarium en werd feedback gegeven op concepten van de onderzoeksrapportage.

Voor een uitgebreide beschrijving van het onderzoek, de resultaten en de door de onderzoekers geformuleerde aandachts- en verbeterpunten, wordt verwezen naar de rapportage. Hier wordt volstaan met een samenvatting.

Ervaringen met 'Gedragswerk': Bijna alle respondenten (zowel ouders als professionals) oordelen positief tot zeer positief over de inzet van 'Gedragswerk'. Respondenten omschrijven de inzet van Gedragswerk als betrokken, actief, oplossingsgericht en verbindend.

Gevolgen van interventies: Vrijwel alle respondenten vinden de interventie van 'Gedragswerk' van (groot) belang voor de *aanpak* van thuiszitters in de regio én voor het uiteindelijke *resultaat* voor de thuiszitter(s). De meeste respondenten vinden dat de betrokkenheid van 'Gedragswerk' positieve gevolgen heeft voor de aanpak van thuiszitters in de regio. De helft van hen geeft aan dat het om *structurele* positieve gevolgen gaat.

Werkzame elementen: Bijna alle respondenten vinden dat de inzet van 'Gedragswerk' meerwaarde heeft gehad. Zij geven aan dat zij stap voor stap, op een planmatige wijze worden meegenomen richting een oplossing. Respondenten ervaren daarbij de volgende acht, samenhangende elementen als werkzaam in de methodiek en werkwijze van 'Gedragswerk': brede kennis en ervaring; landelijk netwerk; de leerling staat centraal; oplossingsgerichte en flexibele aanpak; een onafhankelijke positie; grote betrokkenheid; gericht op verbinding, met nadruk op verantwoordelijkheden; versterking van de positie van ouders.

Aandachts- en verbeterpunten: Volgens een deel van de respondenten zijn er nog verbeteringen mogelijk in de werkwijze van Gedragswerk. Zij stellen hierbij overigens de positieve waardering voor de inzet van Gedragswerk voorop. De volgende vier thema's zijn vaak genoemd als punt van aandacht of als mogelijk verbeterpunt :

- 1) Geef meer bekendheid aan het werk van 'Gedragswerk';
- 2) Geef meer duidelijkheid over diensten;
- 3) Bied (nog) meer maatwerk;
- 4) Implementeer en continueer de werkwijze.

In het schooljaar 2015 – 2016 zal 'Gedragswerk' werk maken van deze verbeterpunten. In het inmiddels door het Ministerie van OCW goedgekeurde plan van aanpak is aangegeven op welke wijze dat zal gebeuren.